

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนระบบสื่อสารสร้างสรรค์ชุมชนในตำบล ภูเขาทอง อำเภอเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*

People's Participation in the Development of Community Creative Communication System in Phu Khao Thong Sub-district, Mueang Phra Nakhon Si Ayutthaya District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province

ปนัดดา รักษาแก้ว

Panadda Raksakeao

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

Corresponding Author's Email: panadda.rak@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบบสื่อสารสร้างสรรค์ชุมชน 2) เพื่อศึกษาปัจจัยเทคโนโลยีการสื่อสารที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนระบบสื่อสารสร้างสรรค์ชุมชน และ 3) เพื่อศึกษาผลของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนระบบสื่อสารสร้างสรรค์ชุมชน เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี คือ การวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างจำนวน 352 คน สถิติที่ใช้ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 รูป/คน โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ สรุปผล และนำเสนอเขียนเป็นความเรียง

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบคำถามส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 31 – 40 ปี สถานภาพ สมรส ระดับการศึกษา ปริญญาตรี รับจ้าง ตำแหน่งหน้าที่ทางสังคมในชุมชน คือ ประชาชนทั่วไป มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,000 - 20,000 บาท 1) การมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนของประชาชนในชุมชน มีการนำระบบสื่อสารสร้างสรรค์ มาใช้ในการติดต่อ สื่อสาร แลกเปลี่ยนข้อมูล แจ้งข่าว และประชาสัมพันธ์ด้วยการใช้สื่อออนไลน์ ตามยุค Thailand 4.0 อยู่ตลอดเวลา นอกเหนือจากวิธีการแบบเดิม เพื่อช่วยเผยแพร่กิจกรรมภายในชุมชน สร้างสรรค์ และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีภายในชุมชนได้มากขึ้น 2) ปัจจัยของเทคโนโลยีการสื่อสารที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนระบบสื่อสารสร้างสรรค์ชุมชน ได้แก่ การเลือกใช้สื่อ และช่องทางที่เหมาะสมตรงตามกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ผู้นำชุมชนสามารถสื่อสารไปยังผู้อาศัยในชุมชน ได้อย่างทั่วถึงให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด 3) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนระบบสื่อสารสร้างสรรค์ชุมชน ทั้งในฐานะผู้รับสาร/ผู้ใช้สาร นอกจากการสื่อสารด้วยเทคโนโลยีแล้ว สิ่งสำคัญในการสื่อสารของชุมชน คือ สื่อบุคคลทั่วไป และสื่อเยาวชน ในชุมชน นับเป็นช่องทางการประชาสัมพันธ์ที่สามารถเชื่อมโยงคนในครอบครัวของเยาวชน ให้มาร่วมพัฒนา และทำกิจกรรมในชุมชนได้เป็นอย่างดี ปัจจุบันในยุคโลกดิจิทัลมีการใช้เทคโนโลยี และสื่อออนไลน์เข้ามา มีบทบาทในการสื่อสารเพิ่มมากขึ้น ทำให้คนในชุมชนรับรู้ข่าวสารได้รวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนมากขึ้น รับรู้ความต้องการของคนในชุมชน ทำให้เกิดการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

*Received March 23, 2023; Revised May 30, 2023; Accepted June 2, 2023

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม; การขับเคลื่อนระบบ; สื่อสารสร้างสรรค์

Abstract

The research article consisted of the following objectives: 1) to investigate people's participation in community creative communication system; 2) to explore factors of communication technology affecting the development of community creative communication system; and 3) to examine the outcomes of people's participation in the development of community creative communication system. The study used a mixed-method research design, with quantitative data obtained by questionnaire from a sample group of 352 people. The quantitative data were analyzed using percentage, mean, and standard deviation statistics. The qualitative data were collected through in-depth interviews with 15 key informants selected through purposive sampling. The qualitative data collected was examined, synthesized, summarized, and presented in an article.

According to the results of the survey, the majority of respondents were female, aged 31 to 40 years old, married, with a bachelor's degree, a social position in the society, and an income of 10,000 to 20,000 baht. The following results were found: 1) In addition to the original methods, the participation of individuals in community development also includes the use of creative communication system to contact, communicate, exchange information, inform news, and public relations via social media in the age of Thailand 4.0, with the goal of spreading activities within the creative community and fostering positive relationships; 2) The communication technology factors affecting the development of a community creative communication system include media selection and proper channel selection based on the target group, so that community leaders can communicate with community residents comprehensively and efficiently; and 3) People's participation in the development of a community creative communication system, both as receivers and senders, is not only through technology, but primarily through general and youth media, which are the most important for community communication. This is considered to be the public relations channel that allows youth and their families to participate in the development and implementation of activities. In this age of globalization, people are able to receive news more quickly and stay up to date on happenings due to the increased use of social media and technology in communication. Increased participation leads to a better understanding of community needs and more effective development.

Keywords: Participation; System Development; Creative Communication

บทนำ

การสื่อสารเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตและสังคม ซึ่งส่งผลให้ชีวิต และสังคมนั้นๆ สามารถดำรงชีวิตต่อไปได้ เมื่อใดที่ขาดการสื่อสาร สังคมนั้นย่อมปราศจากสงบสุข เมื่อนั้นก็ไม่มีสังคมการสื่อสารและสังคม จึงเปรียบเสมือนเป็นเงาของกันและกัน การสื่อสารยังถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อการพัฒนากระบวนการชุมชน เป็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไปในทางที่ดี ก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าในด้านต่างๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมวัฒนธรรม ทำให้ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต มีความรู้ความเข้าใจ ถึงความจำเป็นในการพัฒนา จึงถือได้ว่าการสื่อสารเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาชุมชน เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนา ทั้งในระดับองค์กร ชุมชน ท้องถิ่น และประเทศชาติ โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งถือได้ว่าเป็นองค์กรปกครองที่ประชาชน สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้มากที่สุดเนื่องจาก เป็นองค์กรปกครองที่ได้รับการกระจายอำนาจจากรัฐบาลกลาง ให้ประชาชนมีอำนาจในการปกครองตนเอง ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเปรียบเสมือนรัฐบาลของท้องถิ่น มีอำนาจในการบริหารพัฒนาท้องถิ่นที่มีความเป็นอิสระ และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน ในพื้นที่ได้มากที่สุดการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นถือเป็นส่วนประกอบสำคัญส่วนหนึ่งของธรรมาภิบาล (Good Governance) ซึ่งถือว่าเป็นแนวคิดสำคัญทั้งระดับประเทศและนานาชาติเพราะ “กระบวนการมีส่วนร่วม” เมื่อพิจารณาหลักการบริหารรัฐกิจแนวใหม่ จะพบว่าประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญ เป็นหัวใจของการบริหารรัฐกิจ เพราะประชาชนมีฐานะของการเป็นพลเมือง และการเป็นหุ้นส่วนในการดำเนินกิจกรรม เป็นสิ่งสำคัญ เมื่อเป็นพลเมืองและหุ้นส่วน การปรึกษาหารือ การเปิดเผยข้อมูล การมีส่วนร่วม ส่งเสริม การกระจายอำนาจเป็นสำคัญ (Thawilwadee, 2018) จะทำให้การจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน สังคม และประเทศชาติ การมีส่วนร่วมเป็นการสร้างฉันทามติระหว่างประชาชน และภาครัฐที่จะทำให้การนำนโยบายไปปฏิบัติมีโอกาสประสบความสำเร็จ ลดค่าใช้จ่ายและความสูญเสียงบประมาณ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 78 ระบุว่า “รัฐพึงส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชน มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศด้านต่างๆ การจัดทำบริการสาธารณะทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ รวมตลอดทั้งการตัดสินใจทางการเมือง และการอื่นใดบรรดาที่อาจมีผลกระทบต่อประชาชนหรือชุมชน” (The Secretariat of the Senate, 2017) การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ผ่านมาส่วนใหญ่ภาครัฐจะจัดให้มีเพียง “ประชาพิจารณ์” ซึ่งเสมือนเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย ถือว่าเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แลกเปลี่ยน แสดงความคิดเห็น ตามทัศนคติที่ตนเองอยากที่จะนำเสนอ และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ที่จะมีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ การนำหลักธรรมาภิบาลเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร จะเป็นการช่วยให้การตัดสินใจของผู้บริหารมีความรอบคอบขึ้น มีการสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชนมากที่สุด อีกทั้งยังเป็นการควบคุมการบริหารของหน่วยงานภาครัฐให้มีความโปร่งใส เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน และมีความรับผิดชอบต่อประชาชน อันจะเป็นแนวทางในการส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น (Chamaiporn, 2021)

การสื่อสารเป็นปัจจัยสำคัญอีกปัจจัยหนึ่งในชีวิตของมนุษย์ ที่ใช้ในการดำรงชีวิต เป็นตัวกลางสำคัญ ในการรวมคนหลายๆ คนให้มาอยู่รวมกัน เกิดเป็นระบบวัฒนธรรม พฤติกรรมทางสังคม เมื่อสังคมเปลี่ยนไป เครื่องมือ และโครงสร้างของการสื่อสารก็เปลี่ยนแปลง เพื่อขยายบทบาทของการสื่อสาร ให้สอดคล้องกับ สภาพความเป็นจริงของสังคมแต่ละสมัย ในปัจจุบันเป็นการสื่อสารแบบยุคดิจิทัล เป็นการเชื่อมต่อถึงกัน อย่างไร้พรมแดน โดยอาศัยเทคโนโลยีสื่อสารเข้ามามีบทบาทสำคัญ ในการดำเนินชีวิตในการแลกเปลี่ยนข้อมูล

เศรษฐกิจ การเมือง สังคมวัฒนธรรม การแพทย์ การศึกษา ก่อให้เกิดวัฒนธรรมอย่างโลก Social Media กลายเป็นวิถีชีวิตยุคใหม่ เกิดเป็นสังคมดิจิทัล การพัฒนาเทคโนโลยีในรูปแบบต่างๆ มาผสมผสานเข้าไว้ด้วยกัน ก่อให้เกิดช่องทางการสื่อสารใหม่ๆ สามารถตอบสนองความต้องการ และสอดคล้องกับการดำเนินชีวิต ของประชาชน ทุกเพศทุกวัย เป็นการสร้างความเจริญเติบโตให้สังคมในด้านการติดต่อประสานงานรวดเร็ว มากขึ้น สะดวกสบาย มีการเชื่อมต่อ (Connectives) สื่อสารไปหาผู้อื่นได้ดี ทำให้มีเพื่อนในสังคมแบบ เครือข่าย (Social Network) และสามารถสื่อสารถึงกัน การสื่อสารด้วยตัวอักษร จะส่งอารมณ์ ความรู้สึกด้วย ภาษาที่สื่ออารมณ์ แต่การที่อยู่กับข้อมูลข่าวสารจำนวนมาก สื่อสารเร็ว รับรู้เร็ว จึงทำให้มีความอดทนต่ำ สมาธิ สั้น ทนต่อการรอคอยไม่ได้ เนื่องจากไม่สามารถจดจ่อตรงจุดใดจุดหนึ่ง เพราะมีตัวเบี่ยงเบนความสนใจได้ง่าย ส่งผลกระทบต่อชุมชน วิถีชีวิต อาทิ มีส่วนร่วมในสังคมลดน้อยลง ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านหายไป เพราะ มนุษย์ทุกคนสามารถพึ่งตนเองได้

ในยุคดิจิทัลนี้ แม้ว่าสื่อออนไลน์ครอบคลุมทุกพื้นที่ของชีวิต โซเชียลมีเดีย กลายเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับ ทุกคน สามารถรับรู้ข่าวสารได้รวดเร็ว ทันท่วงที เหตุการณ์ เพิ่มความสามารถของบุคคลในการเข้าถึง และใช้ ประโยชน์จากสื่อ การสร้างสรรค์และการมีส่วนร่วมได้มากขึ้น เมื่อได้รับความเร็วของข่าวมากเท่าไร ความถูกต้องแม่นยำของข่าวสารก็ย่อมน้อยลงตามไปด้วย การรู้และใช้สื่อ (Media Literacy) คือทักษะในการ รู้เท่าทันสื่อ สามารถสร้างสรรค์ สร้างสื่อ ใช้สื่อ เพื่อการสื่อสาร เพื่อการเรียนรู้ และสร้างคุณค่าให้กับตัวเอง สังคม แยกแยะสื่อที่เป็นความจริง (Fact) และความเห็น (Opinion) ออกจากกันได้ รู้ผลกระทบและผล ที่ติดตามมาจากการใช้สื่อ สมรรถนะในการใช้สื่อต่างๆ รวมถึงการวิเคราะห์ และเข้าใจ ในรูปแบบของสื่อ เทคนิคต่างๆ ที่สื่อใช้ในการสร้างผลกระทบต่อผู้รับสื่อและความสามารถในการอ่านวิเคราะห์ประเมิน สำหรับ การใช้สื่อออนไลน์ในการ มีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อสร้างสรรค์ให้ชุมชนมีจุดร่วมในเชิงประเด็น งานอดิเรก นำเสนอข้อมูลที่ส่วนกลาง ช่วยให้เห็นในชุมชนรับรู้ถึงความเป็นไปของชุมชน สร้างความเป็นหนึ่งเดียว เสริมสร้างพลังในท้องถิ่น เป็นกระบอกเสียงเพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชน สร้างอัตลักษณ์ของ คนในชุมชน เป็นต้น

ตำบลภูเขาทอง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ถือเป็นชุมชนที่มีความโดดเด่นด้านพหุวัฒนธรรม (Throsby, 2010) จากการมีทั้งเจติยภูเขาทอง และมีสถิตอาลิตยดาราอยน์ ซึ่งเป็นสิ่งที่เคารพ และศรัทธา ของคนในชุมชน ทั้งชาวไทยพุทธและชาวมุสลิม ทำให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขและแหล่งท่องเที่ยว เชิงเกษตร ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านของพ่อ (Phukhao Thong Subdistrict Administrative Organization, 2017). การประชาสัมพันธ์ด้วยสื่อออนไลน์ เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง กับตำบลภูเขาทอง ให้ประชาชนภายในชุมชนได้รับทราบอย่างสม่ำเสมอในหลายช่องทาง ไม่ว่าจะเป็นเว็บไซต์ รถประชาสัมพันธ์ เสียงตามสาย สื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ เป็นต้น ก่อให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนในชุมชน เพื่อนำไปสู่ การพัฒนาชุมชนบนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของตนเอง ที่เน้นการแลกเปลี่ยนโดยชุมชน เพื่อชุมชน ให้ความสำคัญกับคุณค่า ในการแลกเปลี่ยน มีระดับของการแลกเปลี่ยน 2 ระดับ คือ การแลกเปลี่ยนภายในชุมชนและ การแลกเปลี่ยนระหว่างชุมชนมีรูปแบบการแลกเปลี่ยน 3 รูปแบบ คือ การแลกเปลี่ยนที่ไม่ใช้สื่อกลางในการแลกเปลี่ยน การแลกเปลี่ยนที่ใช้สื่อกลางในการแลกเปลี่ยน และการ แลกเปลี่ยนโดยใช้เครดิต ซึ่งขึ้นอยู่กับสภาพสังคม เศรษฐกิจ และวิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชนเป็นตัวกำหนด รูปแบบของการแลกเปลี่ยนที่จะเกิดขึ้นในชุมชนนั้นๆ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้มีความเข้าใจ ในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่ภาคการปฏิบัติมากยิ่งขึ้น

สังคมพหุวัฒนธรรมอยุธยาเริ่มมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา หลายศาสนาอยู่ร่วมกัน เกื้อหนุนจนเจือกัน ในการสานสัมพันธ์กับศาสนาอื่นๆ ยึดหลักสร้างสันติสุข สร้างความเข้าใจ ไม่มีเรื่องขัดแย้งทางศาสนา เคารพ

และให้เกียรติซึ่งกันและกัน ผู้นำแต่ละศาสนามีความสัมพันธ์อันดีมาโดยตลอด พุทธ คริสต์ อิสลาม มีการสื่อสาร นิ่งพูดคุยกันฉันมิตร คั่นเคยกัน ตลอดเวลาเกิดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนแม้ ในกระบวนการวัฒนธรรมทางสังคมที่แตกต่างกัน คนในชุมชนมีความหลากหลาย และความสัมพันธ์ของกลุ่มชน เชื้อชาติ เพศ ภาษา ศาสนา และ วัฒนธรรม ตัวกลางในการดำรงอยู่ร่วมกันชุมชน คือการสื่อสาร จากความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน ในทางพระพุทธศาสนามีหลักธรรมหลายหมวดธรรมที่สามารถนำมาใช้เป็นการสื่อสารเพื่อสันติสุข รวมถึงหลักธรรมในพระพุทธศาสนาซึ่งพระพุทธเจ้าให้ความสำคัญกับการสื่อสาร หรือการใช้วาจาตั้งแต่เริ่มแรกของการประกาศพระศาสนา นั่นคือหลัก “วาจาสุภาสิต” หรือ “สัมมาวาจา” ซึ่งเป็นทางสายกลางในมรรคมีองค์ 8 คือ วชิรสุจริต 4 อย่าง 1) เจตนางดเว้นจากการพูดเท็จ 2) เจตนางดเว้นจากการพูดส่อเสียด 3) เจตนางดเว้นจากการพูดหยาบ 4) เจตนางดเว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ และ หลักวาจาสุภาสิต คือ 1) พูดถูกกาล 2) พูดคำจริง 3) พูดคำอ่อนหวาน 4) พูดคำมีประโยชน์และ 5) พูดด้วยเมตตาธรรมไม่มีอคติ (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996) จะเห็นว่าในสังคมพหุวัฒนธรรม ต้องมีเคารพซึ่งกัน และกันยอมรับวิถีชีวิตของคนในสังคมที่มีความแตกต่างกันทางด้านความคิด ความเชื่อ ศาสนา โดยการทำความเข้าใจ และ เรียนรู้สังคมวัฒนธรรมที่ต่างจากตนเองไม่แสดงกิริยา และวาจาดูหมิ่นผู้อื่น ให้ความเคารพสิทธิ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยไม่นำความแตกต่างทางวัฒนธรรมมาเป็นข้อจำกัดรู้จักการเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เพื่อให้สังคมสงบสุข ดังนั้น การสื่อสารในชุมชนจึงเป็นสิ่งสำคัญมาก (Phramaha Mongkhokan Thitadhammo, and Khongsarit, 2019) ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนระบบสื่อสารสร้างสรรค์ชุมชนในตำบลภูเขาทอง อำเภอเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เนื่องจากชุมชนแห่งนี้เป็นชุมชนแบบพหุวัฒนธรรม การขับเคลื่อนระบบการสื่อสารสร้างสรรค์จึงทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนชุมชน เพื่อให้ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้และสร้างรากฐานให้ชุมชนและเข้มแข็งต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบบสื่อสารสร้างสรรค์ชุมชนในตำบลภูเขาทอง อำเภอเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาปัจจัยเทคโนโลยีการสื่อสารที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนระบบสื่อสารสร้างสรรค์ชุมชนในตำบลภูเขาทอง อำเภอเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อศึกษาผลของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนระบบสื่อสารสร้างสรรค์ชุมชนในตำบลภูเขาทอง อำเภอเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนระบบสื่อสารสร้างสรรค์ชุมชนในตำบลภูเขาทอง อำเภอเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method Research) โดยมีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อหาเอกสารแนวคิดทฤษฎี ดังนี้คือ 1) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบบสื่อสารสร้างสรรค์ชุมชนในตำบลภูเขาทอง อำเภอเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) เพื่อศึกษาปัจจัยเทคโนโลยีการสื่อสารที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนระบบสื่อสารสร้างสรรค์ชุมชน และ 3) เพื่อศึกษาผลของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนระบบสื่อสารสร้างสรรค์ชุมชน มีการดำเนินการ 3 ขั้นตอนดังนี้ คือ 1. ศึกษาเอกสาร 2. แจกแบบสอบถาม และ 3. สัมภาษณ์ จากนั้นนำมา

ปรับปรุง แก้ไขและนำเสนอ เครื่องมือสำหรับการวิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถามการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Research Method) ศึกษาการวิจัยเชิงปริมาณเป็นงานวิจัยหลัก และศึกษาการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นงานวิจัยสนับสนุน

ขั้นตอนที่ 3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังต่อไปนี้ 1) ประชากร คือ กลุ่มประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลภูเขาทอง อำเภอเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีจำนวน 4 หมู่บ้าน ดังต่อไปนี้ หมู่บ้านช่องลม หมู่บ้านภูเขาทอง หมู่บ้านหัวพรวน และหมู่บ้านทรายหาด อำเภอเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 2,958 คน 2) คำนวณกลุ่มประชากรตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane ได้กลุ่มประชากรตัวอย่าง จำนวน 352 คน 3) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคัดเลือกจากผู้นำทางการปกครอง ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview) มีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิด เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำศาสนา นักวิชาการ ประชาชน รวมทั้งสิ้น 15 รูปหรือคน

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบออกเป็น 2 ตอน คือ 1. แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังต่อไปนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับ การมีส่วนร่วมของประชาชนในระบบสื่อสารชุมชน ตอนที่ 3 แบบสอบถามระดับปัจจัยเทคโนโลยีการสื่อสารที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนระบบสื่อสารชุมชน และตอนที่ 4 แบบสอบถามระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนระบบสื่อสารชุมชน โดยการศึกษาวรรณกรรม หลักการ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากเอกสาร ตำรา ภายใต้คำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ เก็บรวบรวมข้อมูลนำมาสังเคราะห์ และเก็บผลวิเคราะห์ไว้ในรูปแบบบันทึกเอกสาร และผลงานการวิจัยที่เคยมีที่ผู้ดำเนินการวิจัยเอาไว้ โดยการกำหนดประเด็นคำถามของงานวิจัย ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และกรอบแนวคิดในการวิจัย จากนั้นนำความรู้ และแนวคิดที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามาประมวลผล เพื่อกำหนดโครงสร้างของเครื่องมือ และขอบเขตในการนำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบข้อมูล ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และปรับปรุงแก้ไขเนื้อหา โดยการสร้างแบบสอบถาม เพื่อใช้สำหรับสอบถามงานวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนระบบสื่อสารสร้างสรรค์ชุมชน 2.แบบสัมภาษณ์ (Interview) นำความรู้ และแนวคิดที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า และการสังเคราะห์องค์ประกอบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย นำมาสร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เพื่อใช้สำหรับการเก็บข้อมูลงานวิจัยนำมาวิเคราะห์ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนระบบสื่อสารชุมชน นำเครื่องมือการวิจัยไปใช้กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษาจากนั้น นำมาหาสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงของเครื่องมือ หากพบว่า เครื่องมือมีความเชื่อมั่นแล้ว จึงนำไปใช้จริงกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 รูป/คน

ขั้นตอนที่ 5 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้ คือ 1) แบบสอบถาม 2) แบบสัมภาษณ์ การหาคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยผู้วิจัยนำชุดแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปหาคุณภาพเครื่องมือโดย ตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) โดยมีการวิเคราะห์ความตรงทางด้านเนื้อหา (Content Validity)) ความชัดเจนของภาษา ครอบคลุมโครงสร้างของการวิจัย และความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Index of Consistence : IOC) เชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ได้ค่า IOC เท่ากับ 0.9841

ขั้นตอนที่ 6 การเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ ผู้วิจัยทำการจัดเตรียมเครื่องมือ ตามจำนวนกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) แบบสัมภาษณ์ (Interview) ตามกลุ่มตัวอย่าง ที่ได้จำแนกไว้ ผู้วิจัยติดต่อขอหนังสือจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขออนุญาต และ

ขอความร่วมมือถึงผู้บริหาร/หัวหน้าหน่วยงาน ตามกลุ่มเป้าหมาย และเวียนหนังสือขออนุเคราะห์ ผู้บริหาร/หัวหน้าหน่วยงานต่างๆ ที่จะเข้าเก็บข้อมูล จากนั้นนำส่งหนังสือขออนุญาต และขอความร่วมมือ ถึงผู้บริหาร/หัวหน้าหน่วยงานที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย โดยกำหนดวันที่จะไปแจกแบบสอบถามด้วยตนเอง และผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของแบบสอบถามแล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 7 การวิเคราะห์ข้อมูล และประมวลผลข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1. การวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2. การวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจำแนกชนิดข้อมูล (Typological Analysis) โดย การจำแนกข้อมูลในระดับจุลภาค และการจำแนกข้อมูลในระดับมหภาค

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนระบบสื่อสารสร้างสรรค์ชุมชนในตำบลภูเขาทอง อำเภอเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” พบประเด็นผลการวิจัยสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ 3 ประการ ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบบสื่อสารสร้างสรรค์ชุมชนในตำบลภูเขาทอง อำเภอเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากการวิเคราะห์แบบสอบถาม พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบบสื่อสารสร้างสรรค์ชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ดังนี้ 1) การสื่อสารสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมจากสื่อสมัยใหม่ในชุมชน ทำให้ผู้นำรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชน ทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสื่อสารภายในชุมชน และสามารถเชื่อมโยงระบบสื่อสารจากภาครัฐกับชุมชน 2) การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในระบบสื่อสารชุมชนตาม มีการใช้ระบบสื่อสารชุมชนด้วยสื่อออนไลน์ ตามยุค Thailand 4.0 นำสื่อสมัยใหม่มาช่วยเผยแพร่กิจกรรมภายในชุมชนได้ไวและเพิ่มมากขึ้น และสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อชุมชนได้มากขึ้น

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาปัจจัยเทคโนโลยีการสื่อสารที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนระบบสื่อสารสร้างสรรค์ชุมชนในตำบลภูเขาทอง อำเภอเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากการวิเคราะห์แบบสอบถาม พบว่า ปัจจัยเทคโนโลยีการสื่อสารสร้างสรรค์ของชุมชนที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนระบบสื่อสารชุมชน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ดังนี้ 1) บทบาทของสื่อสมัยใหม่ในชุมชน ผู้นำชุมชนนำเทคโนโลยีมาใช้ในการประชุมร่วมกับชุมชน ผ่านโปรแกรม Zoom, Line, clubhouse เป็นต้น ทำให้สามารถบริโภคข่าวสารข้อมูลจากสื่อออนไลน์ได้ตลอดเวลา ทำให้คนในชุมชนเกิดการกระตุ้น การรับรู้ และตื่นตัวตลอดเวลาและได้รับข่าวสารอย่างรวดเร็ว ทันทีที่ เมื่อผู้นำชุมชนประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ 2) สื่อสมัยใหม่กับการสื่อสารชุมชน ในการติดตามข้อมูลข่าวสารของชุมชน ประชาชนในชุมชนมีการติดตามข่าวสารผ่านสื่อออนไลน์อยู่เสมอ มีการรับข่าวสารการประชาสัมพันธ์ สื่อบุคคล จากหอกระจายข่าว และสื่อออนไลน์หลากหลายช่องทาง และมีการสร้างกลุ่มออนไลน์ในชุมชนเพื่อรับข้อมูล ข่าวสาร อยู่ตลอดเวลา 3) พฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ของชุมชน การใช้ประโยชน์จากสื่อออนไลน์ในการประชาสัมพันธ์ข้อมูล ประชาชนภายในชุมชนมีการ Share ข้อความ กระทำต่างๆที่เกี่ยวข้องกับชุมชนภูเขาทองอยู่เสมอ อีกทั้งยังสามารถรับข้อมูลจากเว็บไซต์ของตำบลภูเขาทอง เพื่อติดตามข่าวสารภายในชุมชน และช่องทางการติดตามข่าวสารผ่านเฟสบุ๊คของหน่วยงานเป็นประจำ

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อศึกษาผลของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนระบบสื่อสารสร้างสรรค์ชุมชนในตำบลภูเขาทอง อำเภอเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากการวิเคราะห์แบบสอบถาม พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนระบบสื่อสารสร้างสรรค์ชุมชน

โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ดังนี้ 1) กลยุทธ์การสื่อสารแบบการมีส่วนร่วม ชุมชนตำบลภูเขาทองใช้สื่อที่ตอบสนองความต้องการของคนชุมชน ทำให้คนในชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของสื่อ มีการใช้รูปแบบการผลิตสื่อที่ผ่านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นแนวทางการใช้สื่อที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม 2) การพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อของบุคคลในฐานะพลเมืองดิจิทัล ชุมชนภูเขาทองมีส่วนร่วมในการตรวจสอบข้อมูลก่อนออกไปเผยแพร่ทางสื่อออนไลน์ มีการกลั่นกรองข้อมูล และคำนึงถึงผู้รับข่าวสารทุกเพศทุกวัย และ 3) การใช้สื่อผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชน มีการใช้ช่องทางสื่อของชุมชนในการเผยแพร่ข้อมูล เลือกใช้การสื่อสารชุมชนที่สะท้อนมาจากความต้องการของคนในชุมชน และชุมชนมีส่วนร่วมสร้างสื่อภายใต้รูปแบบและเนื้อหาที่ชุมชนต้องการ

องค์ความรู้ใหม่

จากงานวิจัยทำให้ได้องค์ความรู้ใหม่ คือ โมเดล สื่อสารสร้างสรรค์ชุมชนแบบพหุวัฒนธรรม (6 ส) โดยใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนา นั่นคือหลัก “วาจาสุภาสิต” หรือ “สัมมาวาจา” ซึ่งสามารถอธิบายโดยละเอียดได้ดังนี้

สื่อสารสร้างสรรค์ สานสัมพันธ์		สื่อสารสร้างสรรค์ สังคมมีความสุข	สื่อสารสร้างสรรค์ สืบสานวัฒนธรรม
เป็นประโยชน์	สื่อสารสร้างสรรค์ชุมชนพหุวัฒนธรรม (6ส)		นวัตกรรม
สื่อสารสร้างสรรค์ ตามกาลเทศะ	สื่อสารสร้างสรรค์ ตรงตามความเป็นจริง	สื่อสารสร้างสรรค์ อย่างมีจริยธรรม	

Picture 1: The New Body of Knowledge

สื่อสารสร้างสรรค์สานสัมพันธ์ จัดกิจกรรม เวที อาทิ เวทีเสวนา เวทีประชาคม เวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมพัฒนาวิสาหกิจชุมชน สร้างความเชื่อมั่น รับฟังปัญหา ทำความเข้าใจ ใช้สื่อออนไลน์ และสื่อบุคคล หรือสื่อเยาวชนในชุมชนเป็นช่องทางการประชาสัมพันธ์ และเชื่อมโยงสอดประสานคนในครอบครัวของเยาวชนให้มาร่วมพัฒนา สร้างการยอมรับในระดับกลุ่มและสร้างบรรทัดฐานทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในชุมชนได้เป็นอย่างดี

สื่อสารสร้างสรรค์สังคมมีความสุข มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมในชุมชน พบปะ พูดคุย ร่วมกันเลือกสรรช่องทางต่างๆ ให้เหมาะสม รวมถึงการใช้สื่อออนไลน์ ทำให้คนในชุมชนง่ายต่อการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ทันทต่อเหตุการณ์ ได้อย่างมาก การสื่อสารด้วยสติและปัญญา มีความรอบคอบในขณะทำการสื่อสาร โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ตนเองและผู้อื่นมีความสุข

สื่อสารสร้างสรรค์สืบสานวัฒนธรรม ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์เชิงรุกในการเผยแพร่ อนุรักษ์ วัฒนธรรมภายในชุมชน โดยการใช้สื่อออนไลน์อย่างสร้างสรรค์ ทำความเข้าใจเกี่ยวกับชุมชน สร้างการมีส่วนร่วม ความสามัคคี ปลูกฝังค่านิยม และวัฒนธรรมอันดีงามของคนในชุมชน

สื่อสารสร้างสรรค์ตามกาลเทศะ การสื่อสารด้วยความสุภาพ แสดงความให้เกียรติ เห็นอกเห็นใจ เปิดกว้าง ตรงไปตรงมา เป็นมืออาชีพ แก่ผู้รับฟัง พิจารณาโอกาส และจังหวะในการพูด ใช้สติปัญญาไตร่ตรอง

ให้รอบคอบ โดยผ่านกระบวนการความคิดก่อนที่จะพูด หรือสื่อสารออกไป ที่สำคัญต้องคำนึงถึงผู้ฟังและช่วงเวลาในการสื่อสารเป็นสำคัญ

สื่อสารสร้างสรรค์ตรงตามความเป็นจริง มีความรู้ความเข้าใจในบริบทชุมชนได้เป็นอย่างดี สื่อสารด้วยความจริง แสดงเจตนาอันจริงใจของตัวเองให้อีกฝ่ายหนึ่งสามารถรับรู้ได้จากน้ำเสียง การสบตา ภาษากาย ท่าทีต่างๆ รู้สึกปลอดภัย

สื่อสารสร้างสรรค์อย่างมีจริยธรรม จัดกิจกรรมพัฒนาคนในชุมชนร่วมกัน ด้วยการบูรณาการร่วมมือจาก โรงเรียน ศาสนา องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ประชาชนในชุมชน เพื่อกลุ่มเกลาชุมชนให้มีคุณธรรม จริยธรรม มีพฤติกรรมและค่านิยมที่ดี จากครอบครัวคุณธรรมนำไปสู่ชุมชน ก่อให้เกิดชุมชนสังคมแห่งความสุขและเป็นการส่งเสริมการผลิตและพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญ ที่นำมาอภิปรายผลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนระบบสื่อสารสร้างสรรค์ชุมชนในตำบลภูเขาทอง อำเภอเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังต่อไปนี้

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในระบบสื่อสารสร้างสรรค์ชุมชนในตำบลภูเขาทอง อำเภอเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา การสื่อสารสร้างสรรค์เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนระบบสื่อสารสร้างสรรค์ชุมชน ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการดำเนินโครงการ โดยเริ่มตั้งแต่ขั้นวางแผน ซึ่งจะต้องระบุปัญหา และความต้องการ ขั้นปฏิบัติการ ขั้นประเมินผล ตลอดจนขั้นบำรุงรักษา การมีจิตสำนึก ในเชิงประโยชน์ของสาธารณะเหนือประโยชน์ส่วนตน การตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตน การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และการปฏิบัติตามแนวทางที่ได้รับความเห็นชอบจากสมาชิกส่วนใหญ่ โดยเชื่อกันว่า ประสิทธิภาพการสื่อสารเชิงประชาธิปไตยจะนำไปสู่การกระตุ้นให้ประชาชนรู้สึกเป็นเจ้าของกิจกรรม หรือโครงการต่างๆ ตลอดจนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการเอาใจใส่ดูแล และตรวจสอบโครงการต่างๆ การสื่อสารของชุมชนนั้นโดยทั่วไปจะทำหน้าที่กระจายข่าวสารให้กับประชาชนในหมู่บ้าน เพื่อรับทราบข้อมูลจากทางราชการ อำเภอ ตำบล หรือผู้นำชุมชนเอง ปัจจุบันมีการนำสื่อออนไลน์เข้ามาช่วยกระจายข่าวสาร นอกเหนือจากการกระจายด้วยตัวเอง หรือปากต่อปาก เช่น เฟสบุ๊ก หรือไลน์กลุ่มของหมู่บ้าน จะสามารถส่งต่อข่าวสารกันได้อย่างรวดเร็วโต้ตอบกันได้อย่างไวและรวดเร็วมากขึ้น การมีส่วนร่วมของด้านศาสนา เมื่อมีงานกิจกรรม ประเพณีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ทั้งศาสนาอิสลามและพุทธนั้น ผู้นำทางด้านศาสนามีการติดต่อประสานงานด้วยการสื่อสารด้วยตนเองขั้นตอนเบื้องต้นของการสื่อสาร มีการติดต่อกันผ่านผู้นำด้วยการใช้โทรศัพท์ ประสานงาน จากนั้นมีการส่งผ่านข้อมูลเพื่อกระจายต่อชุมชนโดยการใช้สื่อออนไลน์เข้ามาช่วย เช่น เฟสบุ๊ก ไลน์ และยังมีการใช้ เสียงตามสาย หอกระจายข่าว รวมถึงใช้สื่อบุคคล เพื่อให้ทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมกับการกิจกรรมต่างๆ ได้ เป็นการรับรู้ถึงการขับเคลื่อนต่างๆ ภายในชุมชน อีกทั้งยังประหยัดทั้งเวลา และค่าใช้จ่าย ได้ผลการตอบรับที่ดีมากยิ่งขึ้น การมีส่วนร่วมการสื่อสารของโรงเรียนในชุมชน ถือได้ว่าเป็นศูนย์กลางหลักในการกระจายข้อมูลข่าวสารในการทำกิจกรรมต่างๆ ของทางโรงเรียนร่วมกับชุมชน ผู้บริหาร ครู บุคลากรทุกฝ่าย และนักเรียนทุกคนได้มีการบูรณาการช่องทางการสื่อสารผ่านเยาวชนไปสู่ครัวเรือน เพื่อเป็นช่องทางการประชาสัมพันธ์ และเชื่อมโยงสอดประสานคนในครอบครัวให้มีส่วนร่วมกับการพัฒนาร่วมกันภายในชุมชน อีกทั้งทางโรงเรียนยังมีการร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานของรัฐ นับว่าเป็นการเชื่อมโยง ประสานความสัมพันธ์ของคนไทยพุทธ และมุสลิมในพื้นที่ ให้มีความสามัคคีกลมเกลียวกันได้ เป็นการพัฒนาชุมชน

สู่สังคมเมือง สร้างชุมชนให้เข้มแข็ง มีเศรษฐกิจที่ดี และกลุ่มคนในชุมชน อีกทั้งยังมุ่งเน้นปลูกจิตสำนึก การอนุรักษ์และการฟื้นฟูประเพณีชุมชนให้ฟื้นกลับมาในลักษณะการผสมผสาน รูปแบบกิจกรรมส่งเสริม กระบวนการมีส่วนร่วมทางการศึกษากับการพัฒนาของชาวบ้านต่อชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ Charoennet (2020) ได้ศึกษา ผลลัพธ์การสร้างนักสื่อสารชุมชนท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่า ชายเลนตำบลห้วยเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ผลการศึกษาโดยรวมพบว่า ระดับศักยภาพทางการสื่อสาร ของนักสื่อสารชุมชนท้องถิ่นก่อนเข้ารับการฝึกอบรมโดยนักวิจัยในโครงการการสร้างนักสื่อสารชุมชนท้องถิ่น ในการเผยแพร่แผนชุมชน เพื่อธำรงรักษาป่าชายเลน ตำบลห้วยเขา จังหวัดสงขลา ทุกด้าน ทั้งด้านความรู้/ ความสามารถในการสื่อสาร ด้านความรู้/ความสามารถในฐานะผู้ส่งสาร ด้านความรู้เรื่องประเภทสื่อและ ความสามารถในการใช้สื่อ ด้านความรู้/ความสามารถด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านความรู้/ความสามารถ ด้านการวางแผนกิจกรรม โครงการ และด้านความรู้/ความสามารถด้านการสร้างการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับ ปานกลาง ในขณะที่ระดับศักยภาพทางการสื่อสารของนักสื่อสารชุมชนท้องถิ่นหลังกระบวนการฝึกอบรม ทุกด้าน อยู่ในระดับมาก

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ปัจจัยเทคโนโลยีการสื่อสารที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อน ระบบสื่อสารสร้างสรรค์ชุมชนในตำบลภูเขาทอง อำเภอเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา การเลือกใช้สื่อที่เหมาะสมตามกลุ่มเป้าหมาย นับเป็นปัจจัยการสื่อสารที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนระบบสื่อสาร สร้างสรรค์ การเลือกสรรช่องทางต่างๆ ที่สามารถใช้ในการสื่อสารจากผู้นำไปยังกลุ่มประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เนื่องจากเป็นสังคมแบบพหุวัฒนธรรม ในการสื่อสารด้านวัฒนธรรมจึงเป็นตัวกำหนด พฤติกรรมการสื่อสารของสมาชิกของชุมชน ถือเป็นการเผยแพร่วัฒนธรรมอันดีงามของชุมชนด้วย เนื่องจาก ในตำบลภูเขาทอง มีประชาชนอาศัยส่วนมากนับถือศาสนาอิสลาม รองลงมาคือศาสนาพุทธ จะเห็นได้ว่าปัจจัย ทางด้านศาสนาทำให้ส่งผลในการดำเนินชีวิตมีความแตกต่างกัน แต่เมื่ออยู่ร่วมกับชุมชนเดียวกัน การสื่อสาร จะเป็นตัวกลางในการรวมคนในชุมชนที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกัน เข้ามาร่วมมือร่วมใจช่วยเหลือ พัฒนาชุมชนได้ การใช้สื่อออนไลน์ ทำให้คนในชุมชนง่ายต่อการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ทันต่อเหตุการณ์ ได้อย่างมาก ปัจจัย ของเทคโนโลยีด้านการสื่อสาร ปัจจุบันของผู้มีต่อประชาชนในสังคม เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนา ชุมชนในด้านการสื่อสาร ดังนั้น การสื่อสารด้วยสติและปัญญา มีความรอบคอบในขณะที่ทำการสื่อสารโดยมี เป้าหมายเพื่อให้ตนเองและผู้อื่นมีความสุข การสื่อสารข้อมูลในชีวิตประจำวันด้วยการใช้สื่อออนไลน์ ทำให้คน มีความรู้และโลกทัศน์ที่กว้างขวางขึ้น สังคม เจริญก้าวหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง พัฒนา เรียนรู้และรับรู้วัฒนธรรม ของตนเองและสังคมได้ ซึ่งสอดคล้องกับ Thanat, and Patthanan (2019) กล่าวว่า แนวคิดการสื่อสารในยุค ดิจิทัล และสื่อดิจิทัล ที่สามารถนำมาใช้กับวิสาหกิจชุมชนเพื่อการประชาสัมพันธ์ และสร้างการรับรู้สินค้าและ ผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชน พร้อมทั้งเพิ่มโอกาสการเข้าถึงของผู้บริโภคในสังคมออนไลน์ให้ผลิตภัณฑ์และ บริการเป็นที่รู้จักในวงกว้าง แนวคิดกระบวนการสร้างสื่อดิจิทัล ประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นตอนเตรียม ตัวก่อนการผลิต ได้แก่ การวางแผน การหาข้อมูลและการเขียนแผนโครงเรื่อง 2) การผลิต ได้แก่ การลงมือ ปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ 3) ขั้นตอนหลังการผลิต เป็นขั้นตอนการปรับปรุงแก้ไข เติบโตให้เหมาะสมก่อนนำไป เผยแพร่ และ 4) ขั้นตอนเผยแพร่ คุณลักษณะของสื่อดิจิทัลสำหรับวิสาหกิจชุมชน จะต้องสามารถนำเสนอและ แบ่งปันเนื้อหาของผลิตภัณฑ์และบริการ เปิดโอกาสให้ผู้บริโภคแสดงความคิดเห็นถ่ายทอดความรู้และ ประสบการณ์ ตลอดจนเป็นสื่อที่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้บริโภค ซึ่งสามารถแบ่งประเภทของสื่อดิจิทัลสำหรับ วิสาหกิจชุมชน ได้ดังนี้ 1) เว็บไซต์ 2) โซเชียลมีเดีย 3) การใช้สื่อวีดิทัศน์ 4) การใช้สื่ออินโฟกราฟิก

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ผลของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อน ระบบสื่อสารสร้างสรรค์ชุมชนในตำบลภูเขาทอง อำเภอเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนระบบสื่อสารสร้างสรรค์ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมทั้งในฐานะผู้รับสาร/ผู้ใช้สาร ความร่วมมือจากประชาชนในชุมชนเป็นกลไกหลักสำคัญที่ใช้สื่อสารที่เป็นระบบ การที่จะทำให้คนในชุมชนมีส่วนร่วม ผู้สื่อสารต้องมีความรู้ความเข้าใจในบริบทชุมชนได้เป็นอย่างดี สร้างการยอมรับ เปิดรับฟังความคิดเห็นของทุกคน อาทิ เวทีเสวนา เวทีประชาคม เวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สามารถเผยแพร่ความรู้พื้นฐาน สร้างความเชื่อมั่น รับฟังปัญหา ทำความเข้าใจ สร้างการยอมรับในระดับกลุ่มและสร้างบรรทัดฐานทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในชุมชนได้เป็นอย่างดี การใช้กลยุทธ์การใช้สื่อบุคคล หรือสื่อเยาวชนในชุมชนเป็นช่องทางการประชาสัมพันธ์ และเชื่อมโยงสอดประสานคนในครอบครัวของเยาวชนให้มาร่วมพัฒนา แต่สังคมปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากผลของความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการสื่อสาร โดยการใช้เทคโนโลยี สื่อออนไลน์เข้ามามีบทบาทในการส่งสารเพิ่มมากขึ้น ทำให้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ณ จุดหนึ่งจุดใดจะส่งผลกระทบแพร่กระจายไปยังส่วนอื่นได้อย่างรวดเร็ว มีการสร้างการสื่อสารชุมชน ผ่านการผลิตสื่อในรูปแบบที่หลากหลายภายใต้ความต้องการของชุมชน ให้ชุมชนได้ใช้ประโยชน์มากยิ่งขึ้น มุ่งเน้นการใช้การสื่อสารชุมชนที่สะท้อนมาจากความต้องการของคนในชุมชนมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ Thipsuda, and Pornpan (2019) ศึกษาการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ พบว่ากระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดน่านประกอบด้วย การได้มาของแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งแบ่งหัวข้อออกเป็น 5 ประเด็น ดังนี้ ประเด็นแรกคือการมีส่วนร่วมในการวางแผน และกำหนดรูปแบบนโยบายเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ประเด็นที่สองคือการมีส่วนร่วมในการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติในจังหวัดน่านเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ประเด็นต่อมาคือการมีส่วนร่วมในการเผยแพร่วัฒนธรรมและประเพณีของจังหวัดน่าน และการรณรงค์ให้นักท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม ประเด็นที่สี่คือวิธีการดำเนินการให้ผู้ประกอบการและชุมชนเกิดการมีส่วนร่วม ประเด็นที่ห้าคือบทบาทของหน่วยงานภาครัฐในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และกระบวนการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับหน่วยงานภาครัฐ และประเด็นสุดท้ายคือสื่อที่ใช้สื่อสารกับคนในชุมชน

สรุป

การมีส่วนร่วมของประชาชนในระบบสื่อสารสร้างสรรค์ชุมชนในตำบลภูเขาทอง ในการขับเคลื่อนระบบสื่อสารสร้างสรรค์ในชุมชนภูเขาทอง เน้นการมีส่วนร่วมให้คนในชุมชน เพื่อดำเนินโครงการต่างๆ ของชุมชน โดยเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนวางแผน ระบุปัญหา ความต้องการ ขึ้นปฏิบัติการ ขึ้นประเมินผล ตลอดจนขึ้นบำรุงรักษา การมีจิตสำนึกในเชิงประโยชน์ของสาธารณะเหนือประโยชน์ส่วนตน การตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตน การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และการปฏิบัติตามแนวทางที่ได้รับความเห็นชอบจากสมาชิกส่วนใหญ่ เมื่อมีงานกิจกรรม ประเพณีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ทั้งศาสนาอิสลามและพุทธนั้น โดยการใช้สื่อออนไลน์เข้ามาช่วย ปัจจัยเทคโนโลยีการสื่อสารที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนระบบสื่อสารสร้างสรรค์ชุมชน ต้องเลือกใช้สื่อที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เลือกสรรช่องทางต่างๆ ในการสื่อสารด้านวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมการสื่อสารของสมาชิกของชุมชน ถือเป็นการเผยแพร่วัฒนธรรมอันดีงามของชุมชน กลยุทธ์การใช้สื่อบุคคลเป็นช่องทางการประชาสัมพันธ์ และเชื่อมโยงสอดประสานคนในครอบครัวของเยาวชนให้มาร่วมพัฒนา มีการสร้างการสื่อสารชุมชน ผ่านการผลิตสื่อในรูปแบบที่หลากหลายภายใต้ความต้องการของชุมชน ให้ชุมชนได้ใช้ประโยชน์มากยิ่งขึ้น มุ่งเน้นการใช้การสื่อสารชุมชนที่สะท้อนมาจากความต้องการของคนในชุมชนมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยเสนอข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

- 1.1 ชุมชนควรมีการสร้างเครือข่ายเยาวชนในด้านการสื่อสารให้เกิดความยั่งยืนสืบต่อไป
- 1.2 ควรมีนโยบายสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และควรมีการสร้างภาคีเครือข่ายการพัฒนาสร้างอัตลักษณ์การท่องเที่ยวของชุมชนและใช้เป็นสื่อในการประชาสัมพันธ์ชุมชนอีกช่องทางหนึ่ง
- 1.3 ควรมีการส่งเสริมให้นักเรียนและประชาชนทั่วไปเข้าใจกระบวนการสื่อสารมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการสื่อสารระบบชุมชนครอบคลุมกับผู้รับสื่อที่หลากหลายกลุ่มในชุมชน
- 2.2 กระบวนการสื่อสารชุมชนยังต้องอาศัยความร่วมมือมีส่วนร่วมของผู้ใหญ่เป็นหลัก ซึ่งในการศึกษาครั้งต่อไปอาจจะเพิ่มบทบาทของเยาวชน
- 2.3 ควรศึกษากลยุทธ์การพัฒนาการสื่อสารชุมชนเชิงสร้างสรรค์ในชุมชนแบบพหุวัฒนธรรม ส่งเสริมให้มีการสร้างและพัฒนาเครือข่ายการสื่อสารของศาสนาและทุนภูมิปัญญาวัฒนธรรม ทั้งในระดับชาติและนานาชาติ

References

- Chamaiporn, K. (2021). The General Public Participation in Democracy under the Principles of Good Governance. *Journal of Institute of Trainer Monk Development*, 4(1), 47-58.
- Herzberg, F. (1959). *The Motivation of Work*. New York: John Wiley & Sons.
- Jarernnate, S. (2020). Output of Smart Communicators Training Process for The Mangrove Forest Reservation Awareness Raising in Hua Khao, Singhanakorn District, Songkhla Province. *Journalism*, 13(3), 40-83.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tripitaka*. Bangkok: MCU Press.
- Phramaha Mongkholkhan Thitadhammo, & Khongsarit, P. (2019). Living together of Peoples in Multicultural Societies of Thailand: A Case Study of Multicultural Society of Muang District, Chiang Mai Province. *Mahachula Academic Journal*, 6(2), 46 – 59.
- Phukhao Thong Subdistrict Administrative Organization. (2017). *Summary Document of Phukhao Thong Subdistrict Administrative Organization*. Mimeograph: n.p.
- Thanat, S., & Patthan, B. (2019). Digital Media Communication of Community Enterprise. *Journal of Educational Technology and Communication ECT Journal*, 14(16), 11-22.
- Thawilwadee, B. (2018). *Principles of Good Governance from Concept to Practice in Thai Society by the Institute*. Bangkok: Research and Development Office King Prajadhipok's Institute.
- The Secretariat of the Senate. (2017). *Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560 (2017)*. (1st ed.). Bangkok: The Secretariat of the Senate Press.

- Thipsuda, P., & Pornphan, P. (2016). *Participatory Communications for the Promotion of Creative Tourism in Nan Province*. Faculty of Communication Arts and Management Innovation. Bangkok: National Institute of Development Administration.
- Throsby, D. (2010). *The Economics of Cultural Policy*. Cambridge: Cambridge University Press.